

Медиатека және журналисттік жауапкершілік: теория және тәжірибе

ЖАРИЯЛАНДЫ 17.05.2025	ТИРЕК СӨЗДЕР ethics, journalism, mass media, Media library, reliability, responsibility, ақпарат құралдары, достоверность, жауапкершілік, журналистика, Медиатека, ответственность, сенімділік, средства массовой информации, этика	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/179432/
---------------------------------	---	---

Утемис Аружан Бауыржанқызы

Ғылыми жетекшісі: **Қаршығаева Айнұр Аралбекқызы**

«Тұран» университеті

Аннотация. Бұл мақалада медиатеканың журналистика саласындағы маңызы және журналисттік жауапкершілік ұғымының теориялық және практикалық аспектілері қарастырылады. Ақпараттың еркіндігі мен жауапты жариялау арасындағы тепе-теңдік, журналистік этика қағидалары мен медиатекалық деректермен жұмыс істеу мәдениеті талданады. Мақалада қазіргі медиа кеңістіктегі сенімділік пен кәсіби жауапкершіліктің рөліне ерекше назар аударылған.

Кілтті сөздер: Медиатека, журналистика, этика, жауапкершілік, ақпарат құралдары, сенімділік

Аннотация. В статье рассматривается роль медиатеки как ключевого инструмента в деятельности журналиста и ее значение в контексте профессиональной ответственности. Особое внимание уделено этическим принципам в работе с информацией, вопросам достоверности источников и влиянию журналистских решений на общественное мнение. Также анализируются практические аспекты использования медиатеки в условиях цифровизации и информационных рисков современного общества.

Ключевые слова: Медиатека, журналистика, этика, ответственность, средства массовой информации, достоверность.

Abstract: This article examines the significance of media libraries as essential tools in modern journalism and explores the theoretical and practical aspects of journalistic responsibility. It highlights the ethical principles involved in working with media data,

emphasizes the importance of source verification, and discusses how journalistic decisions shape public opinion. The study also analyzes how the use of media libraries contributes to maintaining credibility and professionalism in a digital environment where misinformation is widespread. Special attention is given to the role of media literacy and responsibility in ensuring the integrity of information within a rapidly evolving media landscape.

Keywords: Media library, journalism, ethics, responsibility, mass media, reliability.

Кіріспе

Медиатеканың және журналисттік жауапкершіліктің өзара байланысы қазіргі ақпараттық қоғамда ерекше өзектілікке ие. Ақпарат тасқыны үнемі артып келе жатқан жағдайда журналистің рөлі тек ақпарат жеткізуші ретінде емес, сонымен қатар ақпараттық кеңістікті жүйелеуші және бағыттаушы тұлға ретінде де танылады. Бұл міндетті сапалы әрі жауапты орындау үшін журналист тек кәсіби шеберлікке ғана емес, сонымен бірге ақпаратпен жұмыс істеудің заманауи құралдарына да сүйенуі қажет. Осындай құралдардың бірі және бірегейі медиатека болып табылады. Медиатека – бұл тек цифрлық мұрағат емес, журналист үшін сенімді дереккөздердің қоймасы, фактчекинг жасауға, контекст құруға және терең сараптама жасауға мүмкіндік беретін ақпараттық ресурс. Цифрлық дәуірде ақпараттың өмір сүру уақыты шектеулі болып, оның таралу жылдамдығы бұрын-соңды болмаған деңгейге жетті. Осындай жағдайда журналисттің басты міндеті – ақпаратты тек жылдам жеткізу емес, ең алдымен оның шынайылығын тексеріп, аудиторияға дұрыс, объективті, этикалық жағынан сауатты түрде ұсыну. Бұл жерде журналистік жауапкершілік ұғымы алдыңғы қатарға шығады. Жауапкершілік – бұл тек заңдық тұрғыдағы талап қана емес, ең алдымен адамгершілік, кәсіби және әлеуметтік борыш. Журналист өзінің материалы арқылы қоғамдық пікірге әсер етеді, сондықтан оның жұмысы әрқашан адалдық пен шындық принциптеріне негізделуі тиіс. Бұл ұстанымдар медиатекамен тығыз байланысты, себебі тексерілген және сенімді ақпарат көздерімен жұмыс істеу – кәсіби адалдықтың кепілі. Қазіргі медиа ортада жалған ақпараттар мен манипуляцияларға қарсы тұру – тек технологиялық емес, сонымен қатар моральдық күрес. Бұл күресте медиатекалар журналистке сенімді серік бола алады. Журналисттің медиатеканы пайдалану деңгейі оның ақпараттық сауаттылығы мен кәсіби этикасының көрінісі болып табылады. Сондықтан журналистика саласында білім алып жатқан жас мамандарға медиатекамен жұмыс істеу дағдыларын үйрету – тек техникалық машық емес, бұл олардың кәсіби жауапкершілігін қалыптастыру жолындағы маңызды қадам. Осылайша, медиатека мен журналистік жауапкершілік бірін-бірі толықтырып, заманауи журналистиканың негізгі тіректеріне айналуға.

Негізгі бөлім

Журналистика саласындағы медиатека мен жауапкершілік мәселесі бүгінгі

ақпараттық қоғамда үлкен маңызға ие. Ақпараттың тез таралуы мен оның қолжетімділігі қоғамдық сананы қалыптастыруда басты рөл атқарады. Осы тұрғыдан алғанда, журналистің өз міндетін дұрыс атқаруы үшін тек кәсіби дағдылары ғана емес, сонымен қатар ақпаратпен жұмыс істеу құралдары мен әдіс-тәсілдерін меңгеруі қажет. Медиатека — журналистің жұмысында маңызды рөл атқаратын құралдардың бірі. Ол деректерді жинақтап, сақтауға мүмкіндік береді, сондай-ақ кәсіби ақпаратты сүзгіден өткізуге, өңдеуге және таратуға жағдай жасайды. Бұл, өз кезегінде, журналистің жауапкершілігін арттырады, себебі тек сенімді ақпаратты жариялау арқылы ғана қоғамдық пікір қалыптастыруға болады. Әлемде ақпараттық технологиялар мен интернеттің қарқынды дамуы кезінде медиатека тек ақпараттарды сақтайтын қойма емес, журналистің кәсіби жауапкершілігін қамтамасыз ететін маңызды ресурсқа айналды. Ақпараттық ағындардың күн сайын ұлғаюы журналистерге жаңа ақпарат құралдарын, әдіс-тәсілдерін қолдануға, ал олардың арасындағы сенімді, тексерілген деректерді өңдеу мәдениетін қалыптастыруға деген қажеттілікті күшейтеді. Осы ретте медиатеканың маңызы артады, себебі бұл ақпаратты тек тексеріп қана қоймай, оның шынайылығын қамтамасыз етуге де көмектеседі. Әсіресе журналист үшін медиатеканың әр түрлі ақпараттық ресурстары мен құжаттармен жұмыс жасау, оларды жүйелеу және архивтеу өте маңызды. Әрбір журналисттің өзіне тән жұмыс тәсілі болғанымен, барлық мамандар да медиатеканы пайдалану кезінде бірнеше ортақ қағидаларды ұстануы тиіс. Олардың ең маңыздысы – ақпаратты дұрыс бағалау, тексеру, әрі оның шынайылығын қамтамасыз ету. Бұл міндетті орындай отырып, журналист өз кәсібінің этикалық нормаларын сақтауы керек, яғни жарияланатын ақпараттың қоғамға әсерін алдын ала болжай отырып, оның жауапкершілігін сезінуі керек. Медиатека ақпараттың сақталуын қамтамасыз етумен қатар, сол ақпараттың өңделуін де реттейді. Ақпаратты жинап, оны сақтау – медиатеканың басты қызметтерінің бірі, алайда ең маңыздысы – ақпараттың сапасын тексеру, дәлдігі мен сенімділігін бақылау. Ақпаратты тексеру және зерттеу әрбір журналистің күнделікті жұмысында орын алуы тиіс негізгі процесс болып табылады. Бұл процесс тек кәсіби журналистік қызметпен ғана шектелмей, қоғам алдындағы жауапкершілікті де қамтиды. Әсіресе қазіргі таңда фейк ақпараттың таралуы мен жалған жаңалықтардың көптігі журналистиканың жауапкершілік қағидаларын сақтаудың қаншалықты маңызды екенін көрсетеді. Осы жағдайда медиатеканың рөлі арта түседі, себебі ол тек ақпараттың бастапқы дереккөздерін ғана емес, сонымен қатар оларды растау мен тексерудің де орындалу процесін жүйелейді. Медиатеканың маңызды аспектісі – оның жаңашылдығы мен дамуы. Ақпараттық технологиялардың жылдам дамуы медиатекада сақталатын ақпараттардың көптігін және оның түрлерінің саналуандығын талап етеді. Бұрын ақпараттар тек мәтін түрінде сақталса, қазіргі таңда түрлі медиатека жүйелері бейнемазмұн, аудио жазбалар, графикалық және визуалдық материалдарды да қамтиды. Бұл жаңалықтар медиатекамен жұмыс істейтін журналист үшін жаңа мүмкіндік және үлкен жауапкершілік болып табылады. Журналист медиатеканың түрлі ресурстарын

пайдалану арқылы ақпараттың көптүрлілігін зерттей алады. Медиатеканың жан-жақтылығы мен ыңғайлылығы журналистке деректерді тиімді және тезірек іздеуге, сұрыптауға және өңдеуге мүмкіндік береді. Бірақ осы мүмкіндіктермен бірге медиатеканың өзінің бірқатар қиыншылықтары да бар. Ақпараттың көлемі көбейген сайын, журналистің оған көзқарасы да өзгеруі тиіс. Бұрын ақпаратты тек жинап қана қойып, оны өңдеуге уақыт тапшы болатын болса, қазіргі таңда медиатека көмегімен журналист сол ақпаратты тезірек тауып, сүзгіден өткізе алады. Сонымен қатар, ақпараттың көптігі журналистің кәсіби жауапкершілігін арттырады. Ақпараттың дұрыс әрі толық берілуі, оның тексерілуі – журналистің міндеті. Ал медиатека бұл жауапкершілікті орындауға қажетті құрал болып табылады. Бұл процессте журналистің өз кәсіби этикасын сақтау өте маңызды. Ол ақпаратты тек дәл және нақты беруі керек, оны ұсыну кезінде манипуляцияларға жол бермеуі тиіс. Ақпараттың бұрмалануы немесе шындықтан ауытқуы қоғамдық пікірге үлкен әсер етуі мүмкін, сондықтан журналисттің міндеті тек ақпаратты жеткізу ғана емес, оның қоғамға тигізетін әсерін алдын ала білу болып табылады. Қазіргі таңда медиатека мен ақпараттық деректерді сақтау мен өңдеу тек журналистің міндеті ғана емес, сонымен қатар қоғамның ақпараттық қауіпсіздігін қамтамасыз ететін маңызды салаға айналды. Медиатека журналист үшін маңызды ақпараттық база бола отырып, қоғамдық жауапкершілік пен сенімділікті сақтау құралына айналады. Осылайша, медиатека мен журналистік жауапкершілік арасындағы байланыс медианың қоғам алдындағы рөлін, оның кәсіби қызметі мен этикалық нормаларын сақтау қажеттілігін көрсетеді. Ақпараттық қоғамның дамуы мен медиа саласының өзгеруі журналистің өз жұмысында медиатеканы пайдалану мәдениетін қалыптастыруды талап етеді. Сонымен қатар, медиатека мен журналистің кәсіби жауапкершілігі қазіргі медиа ортаның жаңа талаптарына сай болуы керек, себебі журналистика тек ақпаратты жеткізу ғана емес, ол – қоғамдық сананы қалыптастыру, қоғамдық пікірді дамыту құралы болып табылады. Осылайша, медиатеканың тиімді пайдалану журналистің кәсіби міндеті мен қоғам алдындағы жауапкершілігін жүзеге асыру үшін өте маңызды болып табылады.

Журналистиканың қоғамдағы орны ерекше, себебі ол тек ақпаратты жеткізумен шектелмей, сол ақпарат арқылы қоғамдық пікірді қалыптастырады, әлеуметтік қатынастарға ықпал етеді және демократиялық процестердің тиімді жүруіне жағдай жасайды. Осы орайда журналисттің кәсіби жауапкершілігі мен этикасы маңызды рөл атқарады. Ақпаратты таратудың жылдамдығы мен қолжетімділігі артып отырған заманда жалған ақпараттар мен манипуляциялық материалдардың таралу қаупі де жоғарылай түсуде. Бұл құбылыс аудиторияның сенім деңгейіне тікелей әсер етіп, жалпы медиа кеңістіктегі тұрақтылықты бұзады. Сондықтан журналист медиатекамен жұмыс жасауда тек техникалық дағдылармен шектелмей, ақпаратты сүзгіден өткізу, сараптау және дереккөздердің шынайылығын тексеру секілді күрделі процестерді жоғары жауапкершілікпен жүзеге асыруы қажет. Медиатекада сақталған мәліметтер

журналистке тарихи, әлеуметтік, саяси, экономикалық және мәдени тұрғыдан кең көлемде ақпарат алуға мүмкіндік береді. Алайда бұл мәліметтердің барлығы бірдей шынайы немесе объективті бола бермейді. Сол себепті журналист медиатеканы пайдалану барысында ақпараттың түпнұсқасына, жарияланған уақытына, авторына және контекстіне ерекше назар аударуы тиіс. Бұл – медиалық сауаттылықтың негізгі көрінісі. Ақпараттың контексінен ажыратылған түрде берілуі оқырманды немесе көрерменді адастыруы мүмкін. Сондықтан журналист әрқашан ақпаратты толыққанды жеткізіп, біржақты немесе субъективті пікірлерден аулақ болуы тиіс. Медиатеканы тиімді пайдалану – кәсіби жауапкершілікті жүзеге асырудың тетігі. Әсіресе репортаж, сараптамалық мақала, журналистік зерттеу секілді жанрларда дереккөздердің нақтылығы мен шынайылығы басты критерий болып табылады. Журналист ақпаратты медиатекадан алған кезде оны өңдеуге, қосымша дерекпен толықтыруға және салыстырмалы талдау жасауға міндетті. Бұл процестер журналистің кәсібилігін арттырып қана қоймай, ақпаратты тұтынушылардың да медиаға деген сенімін қалыптастырады. Сенім – журналистикадағы ең маңызды факторлардың бірі. Егер қоғам журналистке сенсе, оның айтқан сөзі мен жазған материалы қоғамдық пікірге елеулі әсер етеді. Ал егер сенім төмендесе, онда ақпараттың құндылығы жоғалып, журналистика өзінің қоғамдық функциясынан айырылады. Осы тұрғыдан алғанда, журналист пен медиатеканың арасындағы өзара әрекеттестік кәсіби этика мен жауапкершіліктің нақты көрінісіне айналады. Сонымен қатар медиатекамен жұмыс істеу барысында авторлық құқық пен зияткерлік меншік мәселелері де назардан тыс қалмауы тиіс. Журналист кез келген ақпарат көзін пайдаланғанда оның заңды рұқсаты немесе ашық қолжетімдігі бар-жоғына мән беруі қажет. Ақпаратты рұқсатсыз көшіру, дереккөзді көрсетпеу немесе бұрмалау – кәсіби этикаға қайшы әрекеттер. Мұндай жағдайлар журналисттің беделіне нұқсан келтіріп қана қоймай, жалпы медиа саласының абыройын түсіреді. Сондықтан медиатекадағы ақпаратпен жұмыс жасау барысында авторлық құқық нормаларын сақтау журналистің негізгі міндеттерінің бірі болуы керек. Сонымен қатар қазіргі медиатека жүйелері жасанды интеллект, алгоритмдер мен автоматтандырылған сұрыптау құралдары арқылы жұмыс істейді. Бұл құралдар ақпаратты өңдеу процесін жеңілдеткенімен, оларды қолдану кезінде де кәсіби бақылау мен адам факторы маңызды. Журналист автоматты түрде ұсынылған ақпаратты соқыр сеніммен қабылдамауы тиіс, себебі алгоритмдер қателесуі немесе белгілі бір мүдделерге қызмет етуі мүмкін. Бұл – ақпараттық манипуляция мен дезинформацияның жаңа түрлеріне қарсы тұрудың жолы. Медиатекамен жұмыс істеудің кәсіби мәдениеті журналистика факультеттерінде арнайы пән ретінде оқытылуы керек. Студенттерге тек ақпаратты іздеу жолдарын ғана емес, оны өңдеу, салыстыру, растау және этикалық тұрғыда тарату жолдарын үйрету қажет. Бұл – болашақ журналистердің кәсіби жауапкершілігін қалыптастырудың негізгі кезеңі. Медиатекамен жұмыс істеу қабілеті журналистің шынайы маман екендігін дәлелдейтін басты критерийлердің бірі болып отыр. Сонымен қатар журналистік жауапкершілік тек ақпаратты дұрыс берумен

шектелмейді. Ол – қоғам алдындағы адалдық, аудиторияға деген құрмет, мемлекеттің ақпараттық қауіпсіздігін сақтау секілді кең ұғымдарды қамтиды. Ақпарат тарату барысында ұлттық мүдде, қоғамдық тұрақтылық, азаматтардың құқықтары мен бостандықтары, сондай-ақ әлеуметтік жауапкершілік мәселелері әрқашан ескеріліп отыруы тиіс. Журналист ақпарат тарата отырып, түрлі әлеуметтік топтардың, этностардың, дін өкілдерінің, жыныс пен жастағы адамдардың құқықтарын құрметтеп, кемсітушілікке жол бермеуі қажет. Бұл – кәсіби этиканың ажырамас бөлігі. Медиатека журналистке тек ақпаратты жинауға көмектесіп қана қоймай, оның терең мазмұнды болуына да ықпал етеді. Мысалы, белгілі бір оқиға немесе құбылыс туралы хабар дайындағанда, журналист сол мәселенің тарихи контекстін, алдыңғы тәжірибелерін, басқа елдердегі ұқсас жағдайларды медиатека арқылы зерттей алады. Бұл материалдың мазмұндық деңгейін арттырып қана қоймай, оқырманға мәселенің мән-жайын кеңірек түсінуге мүмкіндік береді. Осы арқылы журналист ақпаратты тұтынушыға тек бір реттік жаңалық ретінде емес, тұтас жүйе, процесс ретінде ұсына алады. Бұл – жоғары деңгейдегі журналистиканың белгісі. Сонымен қатар медиатека қоғамның жады қызметін де атқарады. Онда сақталған ақпараттар – өткен мен бүгінді байланыстыратын алтын көпір. Журналист осы көпірді пайдалана отырып, тарихи сабақтастықты қамтамасыз етеді. Тарихи оқиғаларға шолу жасау, бұрынғы шешімдер мен бүгінгі жағдайды салыстыру, болжам жасау – мұның бәрі медиатеканың көмегімен жүзеге асады. Осы тұрғыдан алғанда медиатека журналистке болашаққа бағдар жасауға көмектеседі. Ақпараттар ағынында бағдарынан адаспай, шынайы деректерге сүйеніп жұмыс істеу – журналистік шеберлік пен жауапкершіліктің үйлесімі. Журналистік жауапкершілік пен медиатека бір-бірімен тығыз байланыстағы, бірін-бірі толықтыратын ұғымдар. Журналист тек медиатека арқылы ақпаратқа қол жеткізіп қана қоймай, сол ақпаратты қайта зерделеп, оқырманға түсінікті әрі маңызды форматта ұсынуы керек. Бұл процесте кәсіби шеберлік, аналитикалық ойлау, фактчекинг пен этикалық нормаларды сақтау үлкен рөл атқарады. Журналистика қоғамның сеніміне ие болу үшін әрбір қадамында жауапкершілік танытып, ақпараттық мәдениетті насихаттауы тиіс. Медиатека бұл тұрғыда сенімді серік, шынайылық пен кәсібиліктің негізі болып қала береді. Ақпараттың сапасы, мазмұны мен берілу тәсілі – журналистің жауапкершілігі. Ол медиатека арқылы өзінің білімін кеңейтіп, аудиторияға жоғары деңгейдегі өнім ұсына алады. Сондықтан медиатеканы тек техникалық құрал емес, журналистік этиканың тірегі, шынайы ақпараттың негізі ретінде қарастыру қажет. Журналистика тек оқиға жайлы хабарлау емес, ол – шындықты іздеу, қоғаммен диалог құру, халықтың мүддесін қорғау. Бұл мақсаттарға жету үшін журналистке сенімді дереккөз қажет, ал медиатека – дәл сондай сенімді серіктес. Ақпараттық кеңістіктегі тұрақтылық пен сенімділік журналистің шынайы әрі жауапты жұмысының нәтижесі. Осы жауапкершілік медиатеканың тиімді қолданылуымен тікелей байланысты. Ақпараттық дәуірдің жаңа талаптарына бейімделу үшін журналист өз білімін үздіксіз жетілдіріп, медиатеканы қолдану дағдыларын терең меңгеруі қажет. Сонда ғана қоғам шынайы әрі сапалы

ақпаратпен қамтамасыз етіліп, журналистиканың беделі артады. Медиатека мен журналистік жауапкершілік ұғымдары қатар өріліп, заманауи ақпараттық қоғамның ажырамас элементтеріне айналды. Журналист әрқашан медиатека арқылы тек ақпарат жинап қана қоймай, сол ақпаратты қоғам игілігіне қызмет ететін құралға айналдыра білуі қажет. Тек осылай болған жағдайда ғана журналистика өзінің тарихи миссиясын – қоғамға шындықты жеткізу мен әділеттілікті орнату жолындағы күресін лайықты деңгейде жалғастыра алады.

Медиатека мен журналистік жауапкершілік өзара тығыз байланысқан

ұғымдар ретінде заманауи медиа саласында айрықша маңызға ие. Бұл байланыс журналист қызметінің мазмұнын, бағытын және сапасын айқындайтын негізгі факторлардың бірі болып табылады. Журналист медиатеканы пайдалану арқылы тек ақпаратты алу немесе сақтау қызметін атқармайды, сонымен қатар ол ақпаратты жүйелеу, салыстыру, сараптау және терең зерттеу процестеріне де қатысады. Бұл қызметтердің барлығы журналистің кәсіби жауапкершілігін арттырады және оның аудитория алдындағы міндетін айқын көрсетеді. Ақпаратты тек шынайы және объективті түрде жеткізе білген журналист қана қоғам сеніміне ие бола алады. Сенім – бұл журналист пен аудитория арасындағы ең басты құндылықтардың бірі. Егер журналист медиатеканы тиімді әрі адал пайдаланып, әрбір деректі терең талдап, оның шындыққа сәйкестігін тексеріп барып жарияласа, онда оның материалдарына деген сенім арта түседі. Керісінше жағдайда, яғни медиатекадағы ақпараттар үстірт немесе тек біржақты қарастырылатын болса, бұл журналистің кәсіби беделіне нұқсан келтіреді. Сондықтан медиатеканың мүмкіндіктерін толыққанды пайдалану – бұл тек техникалық міндет емес, сонымен қатар кәсіби этиканың тікелей көрінісі. Қазіргі медиа саласында жасанды интеллект пен цифрлық технологиялар дамып келе жатқанда, журналистің рөлі бұрынғыдан да күрделене түсті. Ол енді тек ақпарат жеткізуші ғана емес, ақпарат сүзгісі, талдаушы және жауапкершілік иесі ретінде қалыптасып отыр. Осы орайда медиатека журналисттің сенімді серігіне айналып, ақпараттың сапасын қамтамасыз ететін басты құрал ретінде қолданылады. Сонымен қатар журналист медиатека арқылы өз білімін де жетілдіреді. Тарихи, мәдени, саяси немесе әлеуметтік контекстермен таныса отырып, ол өзінің кәсіби көкжиегін кеңейтеді және күрделі тақырыптарды да терең түсінуге мүмкіндік алады. Бұл өз кезегінде жазылған материалдың сапасын арттырып, оны аудитория үшін құнды әрі маңызды етеді. Ақпаратты жай ғана жылдам тарату емес, оның мәнін ашып, себеп-салдарын түсіндіру – шынайы журналистиканың мақсаты. Бұл мақсатқа жету үшін медиатеканы шебер пайдалана білу қажет. Жауапкершілікпен жұмыс істейтін журналист медиатеканың мүмкіндіктерін қоғам игілігіне жұмсап, ақпараттық кеңістіктің тазалығы мен әділеттілігіне үлес қосады.

Қорытынды

Журналистика саласында медиатеканы тиімді пайдалану мен журналистік

жауапкершіліктің өзара байланысы қазіргі ақпараттық қоғамда аса маңызды құндылықтардың қатарына жатады. Бұл екі ұғым бір-бірін толықтырып, журналистің кәсіби қызметінің сапасы мен мәнін айқындайды. Ақпараттың жылдам таралуы мен қолжетімділігі қоғамда сан түрлі көзқарастардың, пікірлердің, фактілер мен жалған деректердің қатар жүруіне себеп болып отыр. Мұндай жағдайда журналист шынайы дерек пен манипуляциялық контенттің арасын ажыратып, медиатекадағы мәліметтерді терең сараптау арқылы шынайы әрі сенімді ақпарат ұсынуы қажет. Медиатека ақпарат көздерінің алуан түрлілігі мен тарихи, саяси, әлеуметтік контекстерді салыстырып зерттеуге мүмкіндік беретін маңызды құрал болып табылады. Оның көмегімен журналист тек қазіргі жаңалықтарға ғана емес, өткен оқиғаларға, деректердің эволюциясына және қоғамдық пікірдің өзгерістеріне шолу жасай алады. Бұл материалдың мазмұнын байытып қана қоймай, оны оқырманға, тыңдаушыға немесе көрерменге тереңірек әрі түсінікті түрде жеткізуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар медиатеканы дұрыс қолдану журналистің зияткерлік деңгейі мен кәсіби шеберлігін де танытады. Ақпараттың заңды және этикалық нормаларға сай алынуы, авторлық құқықтың сақталуы және дереккөздердің нақты көрсетілуі – бұлардың бәрі журналистің жауапкершілік деңгейін білдіретін көрсеткіштер. Журналистің кәсіби беделі мен қоғам алдындағы абыройы осы қағидаларға негізделеді. Ақпарат кеңістігіндегі сенімділік пен тұрақтылықты сақтау үшін журналист медиатека арқылы алынған ақпаратты сүзгіден өткізіп, жалған ақпараттың таралуына жол бермеуі тиіс. Бұл – журналистің азаматтық позициясы мен қоғамға деген адалдығының көрінісі. Медиатеканы жай ғана деректер қоймасы ретінде емес, білім көзі, сараптама алаңы және кәсіби бағдар ретінде қабылдау қажет. Осындай ұстаным журналистиканың дамуына, сапалы медиаөнімдердің көбеюіне және аудиториямен сенімді байланыстың қалыптасуына ықпал етеді. Қазіргі таңда ақпарат тасқыны шексіз, алайда оның ішінде құнды әрі шынайы мәліметтерді бөліп алу – үлкен шеберлікті талап етеді. Бұл міндетті кәсіби жауапкершілікпен қарайтын журналист қана орындай алады. Сондықтан да медиатека мен журналистік жауапкершілік – қазіргі замандағы кәсіби журналистиканың негізгі тірегі және қоғамның ақпараттық мәдениетінің кепілі.

Әдебиеттер тізімі

1. Қабдуллина М.Ш. *Қазіргі журналистиканың теориялық негіздері.* –
2. Алматы: Қазақ университеті, 2021. – 250 б.
3. Омашев Н. *Журналистика және уақыт.* – Алматы: Санат, – 312 б.
4. Тоқтарбеков Ә. *Медиа және қоғам: заманауи көзқарас.* – Нұр-Сұлтан: ElordaPrint, 2022. – 198 б.
5. Қозыбаев С. *Ақпараттық кеңістіктегі ұлттық мүдде. // Қоғам және медиа.* – 2021. – №2. – Б. 45-52.

6. Bekmyrzauly R. *The Role of Media Archives in Modern Journalism Practice*. – *Journal of Central Asian Media Studies*, 2023. – 5, Issue 1. – P. 33–41.
7. Әлтаев Б. *Журналистік этика және құқықтық жауапкершілік*. – Алматы: Zerde, 2020. – 174 б.
8. Кенжеғали С. *Медиасауаттылық және ақпараттық қауіпсіздік мәселелері*. –
9. *Түркістан: Қожа Ахмет Ясауи атындағы ХҚТУ баспасы*, 2023. – 143 б.
10. Kadyrova *Digital Media Ethics in Post-Truth Era*. – *Media & Society Journal*, 2022. – Vol. 7, No. 4. – P. 88–96.
11. Жұмаділова Н. *Қазіргі ақпарат құралдарындағы жауапкершілік мәдениеті*. –
12. *Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Хабаршысы. Журналистика сериясы*. – 2021. –
13. №3(57). – Б. 21–27.
14. ЮНЕСКО. *Журналистика: этика және кәсіптік стандарттар*. – Аударма. –
15. *Париж: UNESCO Publishing*, 2019. – 112 б.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.